Lublin, dnia 17 lutego 1930 r.

# LUBELSKI DZIENNIK WOJEWÓDZKI

Nr. 6.

Numer niniejszy jest poświęcony sprawie

**gospodarki związków komunalnych w dziedzinie drogowej, a w szczególności w sprawie budowy mostów, ponadto zawiera Protokół III posiedzenia Wojewódzkiej Rady Naprawy Ustroju Rolnego w Lublinie.**

# DZIAŁ URZĘDOWY.

## I.

## Okólniki, instrukcje i inne zarządzenia wewnętrzne.

59.

**Pismo okólne Wojewody Lubelskiego do P. P. Przewodniczących Wydziałów Powiatowych oraz Kierowników Powiatowych Zarządów Drogowych**

*w sprawie*

**gospodarki związków komunalnych w dziedzinie drogowej, a w szczególności w sprawie budowy mostów.**

L. 4151/Sm.

W uzupełnieniu mego pisma okólnego z dnia 23.XII-1929 r. L. 4151/Sm. zamieszczonego w Dzienniku Wojewódzkim z dnia 7.I br. Nr. 1 poz. 2 w przedmiocie gospodarki związków komunalnych w dziedzinie drogowej muszę zwrócić uwagę Panów Przewodniczących na zaniedbanie samorządów w zakresie **budowy i przebudowy mostów.**

Stan mostów na terenie całego Województwa jest obecnie w przeważnej części fatalny i ograniczenie się samorządów jedynie do dorywczej konserwacji istniejących, stan ten z roku na rok pogarsza, stwarzając groźne niebezpieczeństwo dla wzmagającego się stale ruchu samochodowego i kołowego.

Sprawa ta była już poruszoną w referacie inżyniera Marynowskiego, wygłoszonym na zjeździe inżynierów drogowych w Lublinie w lutym 1927 r., a ogłoszonym w Dzienniku Urzędowym Wojewódzkim z 30.VII-1927 r., Nr. 12 poz. 237, pismem zaś okólnem z dnia 9.XI-1929 L. 7050/DR/4 wezwałem Wydziały Powiatowe do natychmiastowego opracowania i przedłożenia projektów budowy lub przebudowy mostów wraz z kosztorysami i planami sfinansowania, a to celem uzyskania na ten cel odpowiedniej pomocy z kredytów Ministerstwa Robót Publicznych.

Wezwanie moje nie znalazło jednak należytego zrozumienia w powiatowych związkach komunalnych, które sprawy budowy i przebudowy mostów na drogach samorządowych widocznie nie doceniają w należytym stopniu.

Jakto w powołanem wyżej piśmie okólnem podałem, budżet Ministerstwa Robót Publicznych przewiduje pewne sumy na zasiłki dla samorządów na cele budowy lub przebudowy mostów. W szczególności w budżecie na rok bieżący 1929/30 w Dziale II-im, rodz. IV-tym § 15 przewidziano dla Województwa Lubelskiego kwotę 150.000 zł. jako zasiłek dla samorządów na budowę i przebudowę mostów drewnianych o rozpiętości ponad 20 b. m i żelazno-betonowych o rozpiętości ponad 5 b. m. na drogach samorządowych.

Ażeby związek komunalny powiatowy mógł otrzymać z tego kredytu zasiłek musi przedstawić wniosek o konieczności budowy względnie przebudowy, plan sfinansowania, oraz projekt i kosztorys, które zatwierdza Ministerstwo Robót Publicznych na wniosek Dyrekcji Robót Publicznych wreszcie prośbę o udzielenie zasiłku na budowę.

**W planie sfinansowania należy** uwzględnić spodziewany zasiłek z funduszów powiatowych, który wynosić może od 30—50% kosztów budowy. Byłoby wskazanem w planie sfinansowania podać termin, w którym budowa względnie przebudowa, stosownie do możności finansowych może być wykonana. Normalnie okres budowlany będzie obejmował dwa do trzech rocznych sezonów budowlanych. W podaniu o zasiłek należy zaznaczyć, że w miarę wydatniejszej pomocy ze strony Ministerstwa Robót Publicznych budowa będzie mogła być wykonaną w terminie wcześniejszym, o ileby względy gospodarcze lub komunikacyjne zatem przemawiały.

W załączniku Nr. 2 do okólnika na wstępie powołanego, podane zostały cyfry orjentacyjne kwot, jakie należy przewidzieć w budżetach powiatowych związków komunalnych na budowę i przebudowę mostów, oraz na studja i projekty drogowe i mostów na drogach samorządowych.

Na wykonanie projektów mogą związki komunalne otrzymać ewentualne zasiłki z kredytów Ministerstwa Robót Publicznych, które jednak również mogą być udzielane tylko w wysokości 30 — 50% kosztów wykonania.

Ponieważ najdalej do dnia 1 maja b. r. projekt rozdziału preliminowanej na rok 1929/30 kwoty na zasiłki pomiędzy związki komunalne musi być przedstawiony Ministerstwu Robót Publicznych, a projekty, kosztorysy i plany sfinansowania muszą być uprzednio zatwierdzone przez Ministerstwo Robót Publicznych, polecam Panu Przewodniczącemu natychmiast wystąpić z odpowiednimi wnioskami co do budowy względnie przebudowy mostów na najbliższy okres, załączając projekt, kosztorys i plan sfinansowania.

Na przyszłość opracowanie projektów technicznych powinno być uskuteczniane zawczasu t. zn. przynajmniej na dwa lata przed zamierzonem rozpoczęciem budowy, a to celem umożliwienia odnośnym władzom należytego sprawdzenia, nominalnego wprowadzenia koniecznych zmian technicznych, zakwalifikowania projektu, oraz celem wstawienia potrzebnych sum do preliminarza budżetowego na zasiłki.

Zaznaczam, że o ile związki komunalne nie wykorzystają preliminowanej w budżecie Min. Rob. Publ. na okres 1929/30 sumy na zasiłki z funduszów państwowych to na następne lata suma ta ulegnie redukcji i samorządy przy przyszłej budowie czy też przebudowie mostów zdane zostaną wyłącznie na własne środki finansowe.

O ile natomiast samorządy wystąpią z należycie ułożonym i umotywowanym programem budowy mostów w takiej ilości, że potrzebne zasiłki przekroczyłyby wskazaną wyżej kwotę 150.000 zł., to wystąpię do Ministerstwa Robót Publicznych z poparciem tych wniosków i z prośbą o ewentualne zwiększenie odnośnego kredytu na rok bieżący, wrazie zaś nieuwzględnienia przez Ministerstwo w roku bieżącym będzie to służyć jako materjał przy układaniu budżetu Min. Rob. Publicznych na rok przyszły.

W końcu zaznaczam, że tej stronie gospodarki drogowej poświęcę uwagę, a należyta i celowa akcja budowy i przebudowy mostów będzie dla mnie wskazówką w ocenie działalności powiatowych zarządów drogowych.

Lublin, dnia 27 stycznia 1930 r.

Wojewoda Lubelski
(—) *A. Remiszewski.*

## II. Obwieszczenia urzędowe.

60.

# PROTOKÓŁ

## III posiedzenia Wojewódzkiej Rady Naprawy Ustroju Rolnego w Lublinie,

### odbytego w dniu 8.I 1929 roku.

Przewodniczący w/z Prezes Okręgowego Urzędu Ziemskiego w Lublinie, Henryk Janiszowski.

Członkowie: 1) Poseł Felicjan Lechnicki, 2) Czesław Kozłowski, 3) Tadeusz Madler, 4) Mikołaj Pajdowski.

Delegaci od Ministerstw: 1) Dr. Bolesław Grużewski, 2) ppłk. Włodzimierz Buś, 3) Wincenty Dąbrowa, 4) Stefan Gnatkowski.

W charakterze referentów, oraz zaproszonych lub delegowanych osób: pp. Wicewojewoda Lubelski Walerjan Karasiński, Poseł Marjan Malinowski Nacz. Wydz. Roln. i Weter. w Urzędzie Wojewódzkim Zdzisław Pomianowski, Naczelnik Wydziału Urządzeń Rolnych Okr. Urzędu Ziemskiego Władysław Włoczewski, Naczelnik Wydziału Technicznego Okr. Urzędu Ziemskiego inż. Feliks Gawarecki, Naczelnik Wydziału Administracyjnego Okr. Urzędu Ziemskiego Stanisław Przybora, Kierownik Referatu Meljoracyjnego Okr. Urzędu Ziemskiego inż. Stanisław Słowakiewicz, Komisarz Służebnościowy w Zamościu Bolesław Młodzianowski, inż. Stanisław Szramowicz, inż. Zygmunt Szyszkowski, inż. Stanisław Siła-Nowicki, Stanisław Gołygowski, Referent Urz. Wojew. Stanisław Bieniek, Ref. Okręgowego Urzędu Ziemskiego Jan Kosmulski, referent Okr. Urzędu Ziemskiego Bogdan Winnicki.

Protokółowali: Ryszard Wierzbicki i Bronisław Jóźwiak.

### Porządek dzienny.

Zagajenie.

1) Sprawozdanie z wykonania planu parcelacyjnego i wykazu imiennego.

2) Plan parcelacyjny na rok 1930.

3) Zarys planu prac scaleniowych na r. 1928/29 z uwzględnieniem powiększenia karłowatych gospodarstw.

4) Zarys planu likwidacji serwitutów.

5) Zamierzenia meljoracyjne O. U. Z. i

6) Zgłoszony w czasie obrad przez Przewodniczącego punkt „Organizacja gospodarstw powstałych w wyniku wykonania reformy rolnej.

7) Wolne wnioski.

Posiedzenie zagaił o godz. 10 min. 30 w/z Przewodniczący Prezes Okręgowego Urzędu Ziemskiego Henryk Janiszowski.

Wobec przyjęcia przez Radę jednogłośnie porządku dziennego, oraz wyrażenia zgody na nieczytanie protokółu II posiedzenia Rady jako pomieszczonego w Lubelskim Dzienniku Wojewódzkim Nr. 9 z roku 1928 — Przewodniczący podał do wiadomości zebranym zmianę jaka zaszła w §§ 3 i 5 Rozporządzenia Ministra Reform Rolnych z dnia 10.V.1927 r. o ustaleniu regulaminów Głównej i Wojewódzkich Rad naprawy ustroju rolnego, poczem przechodząc do punktu 1 i 2 porządku dziennego, udzielił głosu Naczelnikowi Wydziału Urządzeń Rolnych Okręgowego Urzędu Ziemskiego **Władysławowi Włoczewskiemu**, który wygłosił następujący referat:

## A. Parcelacja.

### I. Plan parcelacyjny na 1929 rok.

a) w zakresie gruntów państwowych:

| | |
|---|---|
| Plan parcelacyjny na rok 1929 ustalony został na . . . . . . . . . . | 750 ha |
| Zaległość planu parcelacyjnego z r. 1928 wynosiła . . . . . . . . . . | 19 ha |
| Należało rozparcelować w roku 1928 . . | 769 ha |
| Faktycznie rozparcelowano w roku 1928 przez O. U. Z. . . . . . . . | 377 ha |
| Rozparcelowano w roku 1928 przez Państw. Bank Rolny . . . . . . . | 142 ha |
| Razem rozparcelowano . . . . . . . | 519 ha |

Zaległość planu parcelacyjnego z roku 1928 wynosi 250 ha (769 ha — 519 ha = 250 ha).

b) w zakresie gruntów stanowiących własność prywatną:

| | |
|---|---|
| Plan parcelacyjny obejmował . . . . . | 22.000 ha |
| Na poczet tego obszaru zaliczona została nadwyżka z roku ubiegłego . . . . | 14.376 ha |
| Czyli, że w roku 1928 pozostało faktycznie do rozparcelowania . . . . . . | 7.624 ha |

W ciągu roku 1928:

| | |
|---|---|
| a) rozparcelowano (po potrąceniu obszarów leśnych i objektów mniejszych od 60 ha) majątków prywatnych . . . . . . . | 14.655 ha |
| b) majątek Chylin przejęty z art. 63 Ust. o wykonaniu reformy rolnej . . . | 479 ha |
| Ogółem . . . . . . . . . . | 15.134 ha |

**II. Projekt planu parcelacyjnego na rok 1930**

(t. zn. co projektuje się do rozparcelowania w r. 1929)

a) w zakresie gruntów państwowych:

Zaprojektowano do parcelacji w roku 1929:

| | |
|---|---|
| z remanentu . . . . . . . . . . . | 436.25 ha |
| z majątków przekazanych przez Ministerstwo Reform Rolnych do parcelacji w roku 1929 . . . . . . . . . . . | 24.85 ha |
| zapas ziemi jakim Okręgowy Urząd Ziemski będzie rozporządzał w r. 1929 wynosi (436,25 + 24,85 = 461,10) . . | 461,10 ha |
| Zaległość planu parcelacyjnego z roku ubiegłego wynosiła . . . . . . . | 250.00 ha |
| projekt planu parcelacyjnego na r. 1930 jest następujący (461 ha—250 ha=211 ha) | 211.00 ha |

b) w zakresie gruntów stanowiących własność prywatną:

| | |
|---|---|
| Zaprojektowano do objęcia planem parcelacyjnym . . . . . . . . . . . | 12.000 ha |
| Na poczet zalicza się nadwyżkę z roku ubiegłego . . . . . . . . . . | 7.510 ha |
| Obszar podlegający faktycznie rozparcelowaniu w roku 1929 wynosi zatem . | 4.490 ha |

Po wygłoszeniu referatu Przewodniczący zaznacza, iż wobec odbytego w dniu wczorajszym posiedzenia Komitetu Regjonalnego w składzie prawie identycznym, jak na dzisiejszym zebraniu, i przedyskutowaniu tematów, które mają być dziś poruszone, obrady będą siłą rzeczy skrócone. Następnie w dłuższem przemówieniu Przewodniczący zwraca uwagę na rolę, jaką odgrywają w życiu gospodarczem Państwa karłowate gospodarstwa i zaznacza, że zagadnienie to, obok racjonalnego rozdysponowania zapasu ziemi, wiąże się ściśle ze stanem finansowym Państwa, które, przy swoich szczupłych możnościach kredytowych, obecnie radykalnie tej sprawy załatwić nie jest w stanie, zwłaszcza wobec braku odpowiednich norm prawnych, przeciwdziałających rozdrobnieniu ziemi.

Dogodne warunki kredytowe i łatwość parcelacji dały w wielu wypadkach możność rozwinięcia się spekulacji ziemią, co zmusiło urzędy ziemskie do pewnego zahamowania, zbyt szybkiego, tempa parcelacji i zmniejszenia w pewnym stopniu planu parcelacyjnego na r. 1930, zwłaszcza, że wobec dużej podaży ziemi i możności zastosowania art. 15 Ustawy o wykonaniu reformy rolnej niema obaw, aby w najbliższych latach zabrakło zapasu ziemi do akcji przebudowy ustroju rolnego.

Następnie przewodniczący podał projekt planu parcelacyjnego na rok 1930 pod rozważanie Rady **i otworzył nad tym punktem dyskusję.**

**Poseł Malinowski** prosi o wyjaśnienie, czy zastosowanie art. 15 w praktyce jest łatwe.

Odpowiedzi udziela **Przewodniczący,** wyjaśniając, że sprawę tę unormowało Ministerstwo Reform Rolnych pismem okólnem z dnia 11.IX 1928 roku Nr. 5095/P i w tym stanie rzeczy stosowanie do art. 15 będzie zupełnie łatwem. Po tem wyjaśnieniu Przewodniczący zapytuje, czy którykolwiek z Panów Członków Rady pragnie zabrać jeszcze głos i ma jakiekolwiek zastrzeżenia co do planu parcelacyjnego na rok 1930, według którego Okręgowy Urząd Ziemski projektuje rozparcelowanie gruntów prywatnych 12.000 ha, z zaliczeniem nadwyżki 7510 ha z roku ubiegłego na poczet planu parcelacyjnego, oraz 250 ha gruntów państwowych. Ponieważ nikt głosu nie zabiera, Przewodniczący oświadcza, że wobec braku jakichkolwiek sprzeciwów ze strony Rady, temsamem przedstawiony projekt planu parcelacyjnego Wysoka Rada N. U. R. uznała za zupełnie uzasadniony i racjonalny.

## B. Sprawozdanie z wykonania dezyderatów R. N. U. R.

Następnie **Przewodniczący** poinformował Radę w sprawie desyderatów, wysuniętych na II Posiedzeniu R. N. U. R. w dniu 20 grudnia 1927 r., a mianowicie:

1) Wniosek o zaliczenie na poczet planu parcelacyjnego na rok 1929 nadwyżki planu z roku 1929 i nadwyżki planu z r. 1928 o łącznym obszarze 1274 ha, oraz 609 ha (maj. Chylin) — nie został przez władzę centralną uwzględniony.

Rada, mając na uwadze poprzednie wyjaśnienia Przewodniczącego, co do planu parcelacyjnego roku 1930, postanowiła przejść nad wnioskiem do porządku dziennego.

2) Wniosek o szkodliwości stosowania przy znoszeniu służebności zasad wymierzania ekwiwalentu na terenach leśnych i przedewszystkiem z lasu — znalazł swoje załatwienie w Rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 lutego 1927 roku o znoszeniu służebności.

3) Wniosek o przestrzeganiu zasady wydzielenia za uprawnienia służebnościowe takich tylko obszarów leśnych, które po zdjęciu drzewostanu nadawałyby się jako użytek rolny, został załatwiony cytowanem wyżej Rozporządzeniem i zasada ta jest w praktyce przestrzegana.

4) Wniosek o przyznanie większych kredytów na cele meljoracyjne został załatwiony w drodze przyznawania przez Ministerstwo Reform Rolnych, w miarę możności, na wniosek Okręgowego Urzędu Ziemskiego, większych kredytów.

5) Wniosek o ustalenie terminu prekluzyjnego (dwuletniego) dla przeprowadzenia scalenia, nie mógł być przez czynniki miarodajne załatwiony, gdyż termin taki jest jedynie ideałem, do którego dążą urzędy ziemskie, zasada jednak stosowania tego terminu dla wszystkich kategorji prac scaleniowych z reguły, jest niemożliwa i technicznie niewykonalna.

6) Wniosek o uruchomienie Oddziału P. B. R. w Lublinie został uwzględniony i Oddział ten został otwarty w dniu 1.X.1928 r.

7) Wniosek o wprowadzenie przymusowego wysiedlania dla poszerzenia siedlisk, w wypadkach, gdy tego wymaga interes publiczny regulacji osiedli, w kierunku zwiększenia bezpieczeństwa ogniowego, nie został jeszcze przez Ministerstwo Reform Rolnych rozpatrzony. Przewodniczący wyraża jednak nadzieję, że sprawa ta prawdopodobnie w drodze ustawodawczej zostanie w najbliższej przyszłości rozstrzygnięta.

8) Wniosek w sprawie roztoczenia opieki nad gospodarstwami, utworzonemi w wyniku scalenia, został uwzględniony: Ministerstwo Reform Rolnych

utworzyło już specjalny Wydział Organizacyjny drobnych gospodarstw, a przy Okręgowym Urzędzie Ziemskim utworzone zostaną stanowiska inspektorów organizacyjnych gospodarstw, z odpowiednimi na ten cel kredytami.

Po udzieleniu powyższych wyjaśnień przez Przewodniczącego, w wynikłej dyskusji, członek R. W. p. Pajdowski zgłosił gotowość przygotowania, w ciągu 3 miesięcy, referatu na temat poruszony w 8 wniosku, z zaznaczeniem, że referat ten wygłoszony będzie na następnem posiedzeniu Rady.

## C. Scalanie.

Na tem zakończono obrady nad p. 1 i 2 porządku dziennego i przystąpiono do p. 3 **„Zarys planu prac scaleniowych na rok 1928/29, z uwzględnieniem powiększenia karłowatych gospodarstw".**

Na wstępie Przewodniczący informuje zebranych o stanie prac scaleniowych w chwili obecnej i procentowem wykonaniu tychże, ilustrując to przy pomocy wykresów, rozmieszczonych na sali posiedzeń, poczem wygłasza referat treści następującej:

### Prace scaleniowe dokonane w latach 1926 — 1928.

| | Prace rozpoczęte na gruncie | | | Prace ukończone na gruncie | | | Powz. orz. OKZ. o zat. proj. scal. | | | Ucz. scal. wpr. zost. w p. wyd. po sc. kol. | | | Wykonano ha obliczeniowych | UWAGI |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | liczba objekt. | liczba gospod. | obszar w ha | liczba objekt. | liczba gospod. | obszar w ha | liczba objekt. | liczba gospod. | obszar w ha | liczba objekt. | liczba gospod. | obszar w ha | | |
| W ciągu I kw. 1928 r. dokonano . | 21 | 2500 | 13553 | 6 | 520 | 2049 | 15 | 1066 | 9230 | 14 | 1195 | 7576 | 7400 | 96% ogólnej ilości ha, projektowanych do wykonania w 1928/29 r. |
| W ciągu 3 kw. 1928 r. (od 1.IV do 31.XII) dokonano . . . . . . | 27 | 2542 | 16817 | 58 | 4440 | 33355 | 40 | 3740 | 22100 | 36 | 2925 | 22560 | 30758 | |
| Razem w ciągu 1928 r. . . . . . | 48 | 5042 | 30370 | 64 | 4960 | 35404 | 55 | 4806 | 31330 | 50 | 4120 | 30136 | 38158 | |
| W ciągu 1927 roku dokonano . . . | 79 | 9827 | 57203 | 45 | 3450 | 24815 | 56 | 4796 | 30812 | 31 | 2750 | 19580 | 26500 | |
| W ciągu 1926 roku dokonano . . . | 43 | 4363 | 32356 | 22 | 1050 | 12854 | 66 | 5105 | 37862 | 20 | 1354 | 8492 | 18000 | |

### Projektowane prace scaleniowe.

Ponieważ plan prac scaleniowych jest w opracowaniu, gdyż w/g wymagań Ministerstwa winien być przygotowany do dnia 15 lutego, — O. U. Z. w chwili obecnej może przedstawić tylko zarys planu prac na r. 1929/30.

W r. 1929/30 Okręgowy Urząd Ziemski projektuje prowadzenie prac scaleniowych w 230 objektach na obszarze 175.000 ha.

W tem: 1) prace scaleniowe rozpoczęte w 1928/29 r. i w latach ubiegłych, dotąd ostatecznie nie ukończone ± w 200 objektach na obszarze 152.000 ha.

2) nowe prace scaleniowe w ± 30 objektach na obszarze 23.000 ha.

Przyczem z powyższych obszarów Okręgowy Urząd Ziemski projektuje wykonać w 1929/30 r. 35.000 ha obliczeniowych.

W związku z prowadzeniem wymienionych prac projektuje się: a) utrwalenie granic, wprowadzenie uczestników scalenia w posiadanie i wykończenie ostateczne dowodów pomiarowych w 50 sprawach, w których w II połowie 1928 r. uprawomocniły się, (lub uprawomocnią się w 1929 r.) orzeczenia, zatwierdzające projekt scalenia, b) wywołanie i urządzenie hipotek w 20 sprawach, ukończonych w latach ubiegłych (1925—1928) dla 1800 scalonych gospodarstw, c) przygotowanie przez powiatowe urzędy ziemskie spraw scaleniowych i powzięcie przez Okręgowy Urząd Ziemski orzeczeń o wdrożeniu postępowania scaleniowego w 50 objektach, na obszarze 40.000 ha. Prace pomiarowo-scaleniowe w tych objektach projektowane są do prowadzenia w 1930/31 r.

### Prace pomiarowe.

Prace pomiarowo-scaleniowe w r. 1929/30 w 12 objektach będą prowadzone (właściwie będą zakończone), kosztem i staraniem stron. Są to prace rozpoczęte w latach ubiegłych i dotąd nieukończone. Pewna ilość prac (na obszarze ± 3200 ha) prowadzona będzie przez własny personel O. U. Z. Szczupłość personelu technicznego oraz od delegowania do rewizji polowych i do wykonania na gruncie prac pomiarowych związanych z likwidacją serwitutów (Ordyn. Zamojska) nie pozwoli na podjęcie przez personel O. U. Z. większej ilości prac.

Główna część prac pomiarowo-scaleniowych wykonana będzie przez mierniczych prywatnych, na podstawie umów zawartych z Okręgowym Urzędem Ziemskim.

### Kredyty.

W związku z zaprojektowanym planem prac, Okręgowy Urząd Ziemski preliminował na rok 1929/30 na prace scaleniowe kredyt w wysokości 786346 zł. W roku 1928/29 z przyznanego kredytu na scalenie w sumie 610.000 zł. wydatkowano do dnia 31.XII 1928 r. 470.000 zł. (niezależnie od meljoracji).

### Uzupełnienie karłowatych gospodarstw.

Uzupełnienie karłowatych gospodarstw, jako unormowane pismem okólnem Ministerstwa Reform Rolnych z dnia 17.XI.26 r. Nr. 1761/S w r. 1926 na terenie Okręgowego Urzędu Ziemskiego w Lublinie przeprowadzane nie było.

W roku 1927 akcja powyższa wobec opracowanych już odpowiednich przepisów i zapewnionej pomocy kredytowej dla nabywających grunty, rozwija się znacznie. Cyfrowo wynik prac w tym kierunku w r. 1927 przedstawia się następująco:

1) uzupełniono z gruntów państwowych:

**4 wsie o 110 karł. gosp. obsz. 256 ha**

2) na skutek dobrowolnego porozumienia z właścicielami parcelowanych objektów uzupełniło się:

**w 12 wsiach 140 karł. gosp. obsz. 340 ha**

3) z gruntów prywatnych przy parcelacji instytucyjnej, bądź przez samych właścicieli uwzględniono:

**w ± 130 wsiach ± 3400 małor. obsz. ± 7500 ha.**

W roku 1928 akcją uzupełnienia karłowatych gospodarstw objęte zostało około 140 scalanych względnie mających ulec scaleniu wsi, przyczem:

1) **w 22 wsiach 720 gospodarzy nabyło 1375 ha** (projekty parcelacyjne zatwierdzone, w 11 sprawach zawarte akty rejentalne, nabywcy weszli w posiadanie).

2) **w 74 wsiach zawieranie umów przyrzeczenia kupna — sprzedaży na obszar ± 3500 ha — w toku.**

3) **w 20 wsiach** wyznaczone zostały ostateczne terminy na nabycie **± 900 ha** gruntu, na parcelację których wydane zostały zezwolenia.

4) **w 14 wsiach** stwierdzono protokólarnie **zrzeczenie** się posiadaczy karłowatych gospodarstw do powiększenia stanu swego posiadania (z braku pieniędzy nawet na 10% zadatek).

5) **w 10 wsiach** stwierdzono **brak gruntów** zarówno państwowych jak i prywatnych, które możnaby użyć na wymieniony cel, przyczem zainteresowani nie wyrazili zgody na przeniesienie się na inne tereny. Art. 15 Ustawy o wykonaniu reformy rolnej na terenie O. U. Z. do chwili obecnej zastosowania nie miał. Przyczyny, które się na to składały są następujące: duża podaż gruntów prywatnych do parcelacji, dobrowolne porozumienie się stron co do kupna sprzedaży, dobra wola właścicieli parcelowanych objektów, łatwość przeprowadzenia parcelacji na uzupełnienie karłowatych gospodarstw, bowiem urzędy ziemskie wskazują nabywców, dając 90% pokrycia szacunku ziemi i wreszcie rygory art. 19 i 63 cyt. ustawy. Tem też tłomaczy się fakt, że na zgłoszonych do Min. Ref. Roln. wniosków o nałożenie obowiązku parcelacyjnego — 9 zostało przez Okr. Urz. Ziem. wycofanych, jako nieaktualne, ze względu na dobrowolną parcelację. W roku 1929 wobec trudności kredytowych i możliwego zmniejszenia się parcelacji prywatnej, art. 15 może mieć szersze zastosowanie.

W uzupełnieniu referatu Przewodniczący dodaje, że ze strony urzędów ziemskich jest stałe dążenie do polepszenia jakości i wydajności prac, związanych z przebudową ustroju rolnego przez: angażowanie pierwszorzędnych sił technicznych i odpowiedniego personelu komisarskiego. Jako przykład zwiększenia wydajności prac Przewodniczący podaje fakt, że z 76 starych przewlekłych prac, rozpoczętych za okupacji, pozostało tylko 37 i te będą w roku bieżącym najprawdopodobniej zakończone.

Sprawność jednak urzędów ziemskich i najlepsze chęci nie powstrzymują skarg na te urzędy, (w sprawach wdrożenia postępowania scaleniowego) lecz winy w tym wypadku te ostatnie nie ponoszą, bo istotną przyczyną jest tu nadmierny napływ zgłaszanych spraw.

W celu wyjaśnienia zainteresowanym powodów, dla których nie wszystkie zgłaszane prace mogą być pomieszczone odrazu w planach prac urzędów — komisarze ziemscy na skutek zarządzenia Okr. Urz. Ziem. urządzają specjalne zebrania informacyjne z wnioskodawcami.

Przy prowadzeniu jednak scalenia w obecnym tempie, takowe może być zakończone zdaniem Przewodniczącego w ciągu ± 20 lat t. j. w okresie krótszym, niż czas zużyty na tę akcję np. w Prusach.

## D. Służebności.

Przystępując do p. 4 porządku dziennego „Zarys planu likwidacji serwitutów na rok 1928/29 — Przewodniczący wygłasza następujący referat:

| Zatwierdzono | od 1.I do 31.IV | | | od 31.IV do 31.XII | | | Razem od 1.I do 31.XII | | | Pozostaje do wniesienia na 1.I-29 r. | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1928 r. | wsi | osad | ekwiw. w ha | wsi | osad | ekwiw. w ha | wsi | osad | ekwiw. w ha | osad | wsi |
| **OUZ.** w trybie umownym | 20 | 577 | 3989 | 58 | 1130 | 4685 | 78 | 1707 | 8674 | | |
| „ przymusowym | 3 | 67 | 322 | 9 | 303 | 747 | 12 | 370 | 1069 | | |
| razem: | 23 | 644 | 4311 | 67 | 1433 | 5432 | 90 | 2077 | 9743 | 350 | 9722 |
| **Deleg.** w tryb. umow. | 12 | 457 | 2133 | 19 | 1134 | 5094 | 31 | 1591 | 7227 | | |
| **M.R.R. na Ord.Zam.** „ przym. | — | — | — | 75 | 3101 | 17569 | 75 | 3101 | 17569 | | |
| razem: | 12 | 457 | 2133 | 94 | 4235 | 22663 | 106 | 4692 | 24796 | 61 | 3188 |
| Deleg. M. R. R. na d. Międzyrzec i Witoroż | — | — | — | — | — | — | — | — | — | 20 | 768 |
| Ogółem: | 25 | 1101 | 6444 | 161 | 5668 | 28095 | 196 | 6769 | 34539 | 431 | 13678 |

Od dnia 1.I-1928 r. do 31.XII-1928 r. zostały zatwierdzone przez O. K. Z. układy dobrowolne o zniesieniu służebności 78 wsi z liczbą osad 1707. Obszar ekwiwalentu, otrzymanego przez wymienione wsie wynosi 8674 ha.

W okresie tym O. K. Z. zatwierdziła projekty przymusowego zniesienia służebności 12 wsi z liczbą osad 370. Wydzielony dla tych wsi obszar ekwiwalentu wynosi 1069 ha.

Ogółem w roku ubiegłym zostały na terenie Okręgu zniesione służebności 90 wsi z liczbą osad 2077 i obszarem ekwiwalentu 9743 ha (oprócz dóbr Ordynacji Zamojskiej).

Aczkolwiek ukończonych spraw w trybie przymusowym jest mało, to jednak okoliczność tę należy tłomaczyć przechodzeniem spraw na tryb umowny w toku postępowania przymusowego.

Przechodząc do wykonania planu prac w bieżącym okresie budżetowym (1.IV-28 r. — 1.IV-29 r.) i projektu na następny okres budżetowy (1.IV-29 r.— 1.IV-30 r.) należy zaznaczyć, że wobec doniosłości akcji Okręgowy Urząd Ziemski układa plany prac z takiem wyliczeniem, aby wszystkie służebności włościańskie zostały zniesione w ciągu najbliższych 2—3 lat.

Powyższe zgodne jest również z intencją przepisów art. 30 rozporz. Prezydenta R. P. z 1.II.27 r. o zniesieniu służebności. Plan prac na bież. okres budżetowy (1.IV.28—1.IV.29 r.) przewiduje zniesienie służebności 102 wsi. W okresie od 1.IV—31.XII.1928 r. zostały zniesione służebności 67 wsi (vide wykaz).

Przyjmując pod uwagę sprawy już przygotowane przez Okręgowy Urząd Ziemski do zatwierdzenia w cytowanym okresie, plan prac został wykonany w 70%.

Pozostałe 30% pozostaje do wykonania w ostatnim kwartale okresu budżetowego (1.I.29 r.—1.IV.29 r.).

Wobec dążenia do zniesienia służebności włościańskich w najbliższym czasie, Okręgowy Urząd Ziemski projektuje planem prac w okresie budżetowym 1929/30 r. objąć zniesienie służebności ok. 100 wsi z liczbą osad ± 3000.

Na powyższy cel Okręgowy Urząd Ziemski preliminuje kredyty w wysokości 136.000. zł. Na dzień 1.I.29 r. pozostaje do zniesienia na terenie okręgu służebności 350 wsi z liczbą osad 9722 (oprócz dóbr Ordyn. Zamojskiej i Międzyrzeckich).

Zniesienie służebności obciążających dobra Ordynacji Zamojskiej dokonywane jest w trybie uproszczonym przez delegata M. R. R. i Komisarza Służebnościowego.

Akcja likwidacyjna jest już na ukończeniu. W roku ubiegłym zostały zniesione służebności 106 wsi, z liczbą osad 4692. Wydzielony obszar ekwiwalentu wynosi 24796 ha. Ogółem od chwili powstania urzędów delegata M.R.R. i Komisarza Służebnościowego w 1927 r. do 1.I.1929 r. zostały zniesione w trybie uproszczonym służebności 206 wsi, z liczbą osad 9400. Wydzielony obszar ekwiwalentu wynosi 45902 ha. Pozostają do zniesienia służebności 61 wsi, z liczbą osad 3188. Zakończenie postępowania nastąpi w pierwszym kwartale r.b. (nie przyjmując pod uwagę odwołań, które mogą wpłynąć do wyższych instancyj, w sprawach zatwierdzonych przez Delegata Ministra Reform Rolnych).

Zapoczątkowana w r. 1927 akcja znoszenia służebności w trybie uproszczonym na dobrach Międzyrzec i Witoroż w r. 1928 nie była kontynuowana z powodu skierowania wszystkich rozporządzalnych sił wykonawczych na teren Ordynacji Zamojskiej.

Na dobrach tych pozostają do zniesienia służebności 20 wsi z liczbą osad 768.

Zniesienie tych służebności nastąpi w r. 1929.

Po wygłoszeniu referatu Przewodniczący przedstawia Radzie obecny stan prac szacunkowych w poniższem zestawieniu:

| | Ilość objektów | Ilość ha |
|---|---|---|
| Na terenie Woj. Lubelskiego rozparcelowano od roku 1919 do 1.I.29 r. włącznie majątków państwowych bez wyłączeń | 458 | 52948,67 |
| 1) Z tego oszacowano w myśl Instr. MRR. z dn. 4.IX.23 r. o ustaleniu ceny sprzedażnej (r. 1924, 1925, 1926, 1927) | 136 | 28673,00 |
| 2) W myśl Instr. MRR. z dn. 26.IV 28 r. oszacowano i zatwierdzono do 1.I.29 r. | 45 | 4198,43 |
| 3) Majątki, w których już byli delegaci OUZ. na gruncie, sprawy szacunku wymagają kameralnego opracowania, które będą zakończone do 1.IV.29 r. | 68 | 6225,64 |
| Pozostałe majątki | | |
| 4) Majątki, które nie mogły być oszacowane ze względów formalno prawnych (Kopytów, Trojanów, Połoski, Lasy Dratowskie) | 4 | 1613 |
| 5) Popówki nie oszacowane, ponieważ nie mają przypisanych tytułów własności | 202 | 11439,50 |
| 6) Majątki poklaszt. (Marjampol, Bukowice, Czekanów) | 3 | 799,00 |

## E. Kredyty.

Poruszając sprawę **akcji kredytowej**, Przewodniczący przedstawia poniższe sprawozdanie: **„Z funduszu zapomóg i kredytu ulgowego** zostają przyznawane pożyczki na kupno gruntu i zagospodarowanie.

### A) Na kupno gruntu.

| | |
|---|---|
| Ministerstwo Reform Rolnych wyznaczyło akredytywę na rok 1928/9 na kupno gruntu . . . . . . . . | 640.000 zł. |
| Na skutek starań O. U. Z. Ministerstwo Reform Roln. w dn. 25.IX.1928 wyznaczyło dodatkową akredytywę w sumie | 790.027 „ |
| i w dniu 30.XI.1928. . . . . . . . | 1.000.000 „ |
| Ogółem akredytywa na 1928/9 r. wynosi | 2.430.027 zł. |
| Od d. 1.IV do d. 31.XII.1928 przyznano 123 pożyczek w tem: uczest. scal. 21 i b. służbie folwarcznej 102 pożyczki na sumę . . . . . . . . . . . . . | 478.339 „ |
| Na dzień 1 stycznia 1929 pozostaje wolny kredyt w sumie . . . . . . . | 1.951.688 zł. |

W myśl zarządzenia M. R. R. z dn. 17.VII.1928 r. N. 2273/F. Okręgowy Urząd Ziemski może przyznawać pożyczki na kupno gruntu w ramach szacunku

P.B.R. czyli różnicę pomiędzy szacunkiem Banku, a przyznaną pożyczką w listach zastawnych przez P. B. R. Ponieważ wysokość takiej pożyczki dla b. służby dworskiej i uczestn. scal. upełnoroln. karł. gosp. jest niewystarczająca na pokrycie reszty ceny kupna-sprzedaży, i uniemożliwiłoby dojście tranzakcji do skutku, Okr. Urząd Ziemski wystąpił z wnioskiem do Min. Ref. Rol. o przyznanie pożyczek b. służbie folwarcznej w ramach ceny kupna-sprzedaży, a uczestnikom scalenia, uzupełniającym karłowate gospodarstwa—do dwukrotnej wysokości różnicy pomiędzy szacunkiem P.B.R., a pożyczką w listach zastawnych. Po otrzymaniu zezwolenia z Ministerstwa O. U. Z. zamierza rozdysponować pozostałą resztę akredytywy do końca roku budżetowego t. j. do 1.IV-29 r. w następujący sposób:

| | |
|---|---|
| **Udzielone zostaną pożyczki:** 553 uczestnikom scalenia upełnorolniającym karłowate gospodarstwa z 20 parcelujących się objektów, w sumie . . . . . . | 1.072.800 zł. |
| 244 nabywcom należ. do kat. b. służby folw. nabywającym parcele z 32 objektów | 717.200 „ |
| Pozostaje w rezerwie . . . . . . . . | 161.688 „ |
| Razem | 1.951.688 zł. |

Rezerwa prawdopodobnie zostanie użyta na upełnorolnienie, gdyż w obecnej chwili z powodu nienadesłania przez Państwowy Bank Rolny danych, o wysokości przyznanych pożyczek w listach zastawnych, co zatrzymuje także złożenie podań przez uczestników scalenia, nie mogących wykazać rzeczywistego zapotrzebowania, Okręgowy Urząd Ziemski w obecnej chwili nie może dokładnie określić sumy pożyczek, jakie będą przyznanę.

**B) Na zagospodarowanie.**

| | |
|---|---|
| Ministerstwo Reform Rolnych wyznaczyło na ten cel akredytywę w sumie | 855.000 zł. |
| Akredytywa ta została zwiększona potrąceniami dawnych pożyczek dokonanemi przez P. B. R. przy wypłacie nowych pożyczek i konwersji starych o sumę | 325.060 zł. |
| Razem: | 1.180.060 zł. |
| Od dn. 1.IV do dn. 31.XII 1928 r. przyznane zostało 372 pożyczki nabyw. parcel należnym przeważnie do kateg. b. służby dworskiej i odznaczonych żołnierzy oraz inwalidów Armji Polskiej w sumie . . | 940.552 zł. |
| Pozostaje wolna akredytywa . . . . | 239.508 zł. |

Akredytywa ta zostanie w całości rozdysponowana dla nabywców wyżej wymienionych kategoryj.

Złożono podań o pożyczki tego rodzaju do dn. 1.I-29 r. 1291 na sumę zapotrzebowania 2.961.000 zł. Wobec dysponowania kredytem przyznanym w stosunku miesięcznym funduszе przyznane na ten cel przez Ministerstwo — Okr. Urząd Ziemski rozdysponował do dnia 1.I-1929 r. całkowicie.

**Fundusz pomocy kredytowej przy scalaniu gruntów.**

| | |
|---|---|
| Ministerstwo Reform Rolnych wyznaczyło akredytywę na 1928/9 r. w sumie | 825.000 zł. |
| Z funduszu tego O. U. Z. przyznał 709 pożyczek dla 43 wsi na przeniesienie zabudowań i budowę studzien na sumę | 636.880 zł. |
| Na dzień 1.I-29 r. pozostaje wolna akredytywa . . . . . . . . . . . . | 188.120 zł. |

Zapotrzebowanie na powyższy cel do końca roku budżetowego wynosi: 350 podań na sumę około 500.000 zł.

Okręgowy Urząd Ziemski występuje do Ministerstwa Reform Rolnych z wnioskiem o powiększenie akredytywy o 125.000 zł.

Wobec powyższego O. U. Z. w roku budżetowym 1928/29 dysponował następującymi kredytami:

**A) Fundusz zapomóg i kredytu ulgowego:**

| | |
|---|---|
| 1. na kupno gruntu . . . . . . . . | 2.430.027 zł. |
| 2. „ zagospodarowanie . . . . . | 1.180.060 „ |
| **B) Pomoc kredytowa przy scalaniu gruntów** . . . . . . . . . . | 825.000 „ |
| Razem | 4.435.087 zł. |

Na rok budżetowy 1929/30 Okr. Urząd Ziemski zaprojektował następujący preliminarz:

**A) Fundusz zapomóg i kredytu ulgowego:**

| | |
|---|---|
| 1. na kupno gruntu . . . . . . . . | 4.040.810 zł. |
| 2. „ zagospodarowanie . . . . . | 1.208.000 „ |
| **B) Na pomoc kredytową przy scalaniu gruntów** . . . . . . . . . . | 1.500.000 „ |
| Razem | 6.748.810 zł. |

W uzupełnieniu sprawozdania Przewodniczący zaznacza, że Okręg. Urząd Ziemski posiadane kredyty stara się rozdysponować na rzeczy najbardziej pilne i udzielać je stosownie do zapotrzebowania, w ustalonej kolejności: inwalidom wojennym, odznaczonym wojskowym, gdyż to oddziaływa dodatnio na psychikę wsi, wreszcie służbie folwarcznej i innym.

Przed przerwą Przewodniczący zgłasza opuszczony w porządku dziennym nowy punkt „Organizacja gospodarstw powstałych w wyniku wykonania reformy rolnej", poczem zgłasza 10-ciominutową przerwę.

## F. Dyskusja.

Po przerwie Przewodniczący otwiera dyskusję nad 3 i 4 punktem porządku dziennego.

Do głosu zapisują się: **p. Poseł Malinowski**, który porusza sprawę wywołania hipoteki na gospodarstwach scalanych, jako podstawę prawną stanu posiadania i zaznacza, że jak to wynika ze sprawozdań, to tylko na terenie O. U. Z. w Białymstoku prace, w kierunku wywoływania hipoteki są prowadzone w żywszym tempie, na innych natomiast terenach, jak wiadomo nic nie robi się w tym kierunku i zapytuje jakie są tego przyczyny. Dalej zaznacza, że nie docenia się ważności klasyfikacji gruntów, skutkiem czego wynika niezadowolenie stron, a zdobycze nauki pozwalają na dokładniejsze wykonywanie tych prac, tembardziej, że możnaby korzystać z pomocy Państwowego Instytutu Naukowego w Puławach. Okres zaś czasu 1 miesiąca, potrzebny do przeprowadzenia tych prac, nie przedłużyłby zbytnio prac scaleniowych, przeprowadzonych średnio w przeciągu 2 lat.

W odpowiedzi Przewodniczący wyjaśnia, że klasyfikacja przy scalaniu gruntów jest relatywną —

względną i odwołuje się do udzielonych już uprzednio w tej kwestji wyjaśnień.

**P. Pajdowski,** który porusza sprawę uzupełnienia karłowatych gospodarstw, zaznacza, że jest to sprawa zasadniczego znaczenia, a jak wynika z referatu, to zaledwie 1/4 gospodarstw upełnorolnia się i zapytuje co stoi na przeszkodzie, że akcja ta nie realizuje się w 100%.

**P. Gołygowski** powołując się na oszacowania ziemi dokonywane przez urzędy ziemskie i mając na uwadze wydajność żyta z 1 ha (14 mtr.), zarzuca, że cena 4500 zł. za 1 ha jest stosunkowo zaduża, gdyż dochody z hektara wystarczają zaledwie na pokrycie rat dłużnych, które muszą uiszczać nabywcy po zaciągnięciu pożyczki przy kupnie ziemi, nie uwzględniają własnych ich potrzeb, kosztów obróbki ziemi, podatków i innych wydatków, uwzględniwszy zaś te ostatnie, wydajność ziemi musiałaby się podnieść do 18 q. żyta z 1 ha ziemi.

W porównaniu więc z osadnikami wojskowymi, reprezentowana przez p. Gołygowskiego, grupa nabywców, jest upośledzona.

**P. Poseł Lechnicki** zapytuje, czy na przeszkodzie do rozszerzenia akcji scalenia gruntów stoi brak sił technicznych, czy brak pieniędzy, bo jak widać ze sprawozdania, to Województwo Lubelskie w pracach komasacyjnych ustępuje przed Województwem Białostockiem.

**Przewodniczący** wyjaśnia, że przyczyną istotną jest brak sił technicznych. Co się zaś tyczy Wojew. Białostockiego, to tam warunki scalenia, na terenach leżących poza granicami b. Kongresówki, są o 50% łatwiejsze (bez pomiaru starego stanu posiadania), co oczywiście wpływa na większą ilość scalonych hektarów. Jednocześnie w uzupełnieniu wyjaśn enia p. Posłowi Malinowskiemu w sprawie wywoływania hipotek, Przewodniczący zaznacza, że ustawy w sprawach scaleniowych nie przewidywały przeszkód w postaci różnorodności gruntów pod względem prawnym (ukazowe, hipoteczne, szlacheckie i in.), gdzie dopiero wysuwają się trudności przy wywoływaniu hipotek. Niedomagania te powodowały już niejednokrotnie wystąpienie urzędów ziemskich do Ministerstwa z wnioskami o uzupełnienie ustaw w tej sprawie. W odpowiedzi p. Pajdowskiemu w sprawie przeszkód w realizowaniu w 100% akcji upełnorolnienia Przewodniczący wyjaśnia, że przy parcelacji uwzględnia się przedewszystkiem inwalidów wojennych, b. odznaczonych wojskowych, dalej wychowańców szkół rolniczych, służbę folwarczną, reemigrantów, wreszcie posiadaczy karłowatych gospodarstw, zaś zgłoszenia właścicieli karłowatych gospodarstw przy scaleniu są uwzględniane w całości t. j. w 100%.

P. Gołygowskiemu — w sprawie szacunku ziemi rządowej Przewodniczący zaznacza, że dalsze ulgi dla osadników w postaci jeszcze wydatniejszego procentowego obniżenia szacunku, w zależności od daty parcelacji, mógłby zarządzić jedynie Ministerstwo Reform Rolnych.

Następnie do głosu zapisuje się powtórnie p. Poseł Malinowski i p. Dyr. Pajdowski.

**P. Malinowski**—podkreślając, że wszystkie niedomagania wypływają z braku sił technicznych, wnosi, czy nie byłoby wskazane, aby R. N. wyraziła rezolucję w przedmiocie podwyższenia płac pracownikom tej kategorji.

**Przewodniczący** ponownie wyjaśnia, że do szybszego przeprowadzenia prac scaleniowych konieczna w pierwszym rzędzie jest nowelizacja ustaw, gdyż dotychczasowe są nieprzystosowane do życia; Ministerstwo opracowuje już na podstawie dostarczonego przez O. U. Z. materjału odpowiednie projekty ustaw.

**P. Pajdowski,** zapytuje jak się przedstawia sprawa kodyfikacji ustawodawstwa agrarnego.

**Przewodniczący** informuje, że Ministerstwo wydelegowało już prawników, którzy gromadzą niezbędne w tej sprawie materjały. Na terenie O. U. Z. w Lublinie pracuje w tym kierunku p. Głębocki.

## G. Meljoracje.

Na tem zakończono dyskusję, poczem przystąpiono do p. 5 porz. dziennego „Zamierzenia meljoracyjne O. U. Z."

Sprawozdanie z działalności Referatu Meljoracyjnego Okręgowego Urzędu Ziemskiego dał **p. Inż. Stanisław Słowakiewicz** w referacie:

### Ogólne zasady prowadzenia meljoracji.

W roku ubiegłym zakres akcji meljoracyjnej Okr. Urzędu Ziemskiego został ujęty rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16.III.28 r. o przeprowadzaniu meljoracji przy dokonywanej przez urzędy ziemskie przebudowie ustroju rolnego (Dz. Ust. R. P. Nr. 34/28 r. poz. 320).

Cytowane rozporządzenie uprawnia Okręgowe Urzędy Ziemskie do decydowania z **urzędu** o (doborze) rodzaju mających się zastosować urządzeń meljoracyjnych oraz ustalać zakres wielkości omawianego przedsiębiorstwa w zastosowaniu do wymagań, jakie stawia problem racjonalnego i celowego przeprowadzenia przebudowy ustroju rolnego.

W myśl rozporządzenia, akcja meljoracyjna Okręgowego Urzędu Ziemskiego obejmuje tylko tereny obejmujące przebudowę ustroju rolnego.

Prace (ekspertyzy i projekty) oraz roboty (roboty wykonawcze) są opłacane ze specjalnego funduszu przewidzianego budżetem dla Ministerstwa Reform Rolnych na cele meljoracyj. Koszt meljoracyj zostaje w przyszłości ratami ściągnięty z zainteresowanych.

Sposób ściągania pomienionych rat określi osobne rozporządzenie Ministra Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

### Akcja meljoracyjna O. U. Z.

Rok 1928 jest dopiero drugim rokiem planowej działalności Okr. Urzędu Ziemskiego w przeprowadzaniu meljoracyj. Rok poprzedzający 1927 był okresem gromadzenia materjałów do rozpoczęcia właściwych prac i robót meljoracyjnych. Jak bowiem wykazuje załączone poniżej zestawienie za okres od 1.I do 31.XII.1927 r., cyfrowo wysuwa się na pierwsze miejsce praca nad wykonaniem ekspertyz.

Stan prac meljoracyjnych w dniu 1.I-1928 roku był następujący:

| L. p. | Rodzaj pracy meljoracyjnej | Stadjum wykonania | Ilość objektów | Obszar meljorowany w ha | Uwagi |
|---|---|---|---|---|---|
| 1. | Ekspertyzy | wykonano | 62 | 32371 | |
| | meljoracyjne | w wykonaniu | 72 | 20561 | |
| 2. | Projekty | wykonano | 4 | 3139 | |
| | meljoracyjne | w wykonaniu | 17 | 6175 | |

W roku 1928 Okr. Urząd Ziemski był zmuszony:
a) nadrabiać zaległości z przed 1 stycznia 1927 r.
b) dokonywać prace przypadające w bież. roku,
c) przygotowywać prace meljoracyjne w związku z pracami przebudową ustroju rolnego na rok 1929/30.

Ogólny bilans prac i robót meljoracyjnych za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 1928 r. przedstawia się następująco:

| L. p. | Rodzaj pracy meljoracyjnej | Stadjum wykonania | Ilość objektów | Obszar meljoracyjny w ha | Uwagi: |
|---|---|---|---|---|---|
| 1. | Ekspertyzy | wykonano | 134 | 58002 | |
| | meljoracyjne | w wykonaniu | 14 | 2504 | |
| 2. | Ekspertyzy | wykonano | 4 | 1231 | |
| | hydrotechn. | — | | | |
| 3. | Projekty | wykonane | 36 | 19075 | |
| | meljoracyjne | w wykonaniu | 71 | 29094 | |
| 4. | Roboty | wykonane | 4 | 1607 | |
| | wykonawcze | w wykonaniu | 5 | 2043 | |

Okręgowy Urząd Ziemski wszystkie niemal prace (ekspertyzy i projekty) wykonuje przez osoby i instytucje upoważnione do wykonywania prac meljoracyjnych, ze względu na brak odpowiedniego personelu własnego i niemożności narazie jego uzupełnienia.

Roboty wykonawcze Okręgowy Urząd Ziemski prowadzi w 7 objektach i to sposobem szarwarkowym.

W chwili przygotowywania się po podjęcia wymienionych robót O. U. Z. posiadał 12 projektów sporządzonych, obejmujących obszar 5330 ha. Uruchomił jednak tylko połowę ich ilości, mając na względzie następujące okoliczności:

a) ostrożność przed ewentualnemi stratami, jakie mogłyby wypaść wskutek braku doświadczenia przy przeprowadzaniu robót sposobem szarwarkowym,

b) obawą ewentualnej niemożności pokrycja wydatków, z uwagi na zbyt małe kredyty, jakiemi O. U. Z. w bieżącym roku budżetowym rozporządza (265000 zł.) W wypadku gdyby trzeba było większą część robót wykonawczych, wskutek niedopisania robocizny szarwarkowej, dokończyć robotnikiem płatnym,

c) brakiem rozporządzenia wykonawczego do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16.III 1928 r. o przeprowadzaniu meljoracji przy dokonywanej przez urzędy ziemskie przebudowie ustroju rolnego (Dz. U. R. P. Nr. 34 z 1928 r. poz. 320),

d) brakiem odpowiedniego personelu technicznego dla ścisłego kontrolowania postępu robót.

Przepisy Min. Reform Rolnych zezwalają na oddawanie nadzoru technicznego osobom lub instytucjom prywatnym, upoważnionym do wykonywania meljoracji względnie na angażowanie własnego personelu do sprawowania czynności nadzoru.

Okręgowy Urząd Ziemski w trzech objektach nadzór techniczny powierzył firmie, w czterech zaś roboty wykonawcze prowadzone były we własnym zakresie.

Dotychczasowa kilkumiesięczna praktyka pozwala przypuszczać zupełną możliwość wykonywania robót meljoracyjnych siłami zainteresowanych.

Efekt w wykonaniu robót dodatni — stroną ujemną jest nieregularne dostarczanie robotników.

Sposób wykonywania meljoracyj za pomocą szarwarku w myśl istniejących ustaw i przepisów polega właściwie na dobrowolnym zobowiązaniu się zainteresowanych. W zasadzie ludność, z obawy przed kosztami, godzi się chętnie na wykonywanie robót wykonawczych ich własnemi siłami. Początkowo efekt w dostarczaniu robotników jest dobry. Powoli pęd zaczyna słabnąć z braku możności zastosowania egzekutywy ze strony czynników prowadzących meljoracje. W końcu wytworzy się sytuacja, że roboty wykonawcze w dalszym ciągu muszą być prowadzone robotnikiem płatnym.

Przyjmując, że w przyszłym roku budż. Okręgowy Urząd Ziemski rozpocznie roboty wykonawcze na około 15.000 ha, licząc, że na dokończenie robót trzeba będzie wydatkować przeciętnie 100 zł. na 1 ha, to zapotrzebowanie kredytów na ten cel musiałoby osiągnąć sumę 1.500.000 zł. A przecież łączny obszar wykonanych i wykonywanych projektów meljoracyjnych wynosi w przybliżeniu 60.000 ha.

Na zrealizowanie więc tylko $^1/_6$ części wzmiankowanych projektów trzeba by było półtora miljona złotych.

Prace i roboty meljoracyjne będą jednak stale wzrastały, co pociągnie za sobą wzrost wydatków.

Państwo nie będzie w stanie udzielić okr. urzędom ziemskim potrzebnego im kredytu.

Z powyższego wynika, że w celu zapewnienia powodzenia akcji meljoracyjnej niezbędne będzie wykonywanie meljoracji siłami zainteresowanych i w tym duchu należy zmienić nasze ustawodawstwo, a w szczególności rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 16.III-1928 r. o przeprowadzaniu meljoracji przy dokonywanej przez urzędy ziemskie przebudowie ustroju rolnego w kierunku uprawienia urzędów ziemskich do przymusowego pociągania zainteresowanych do wykonywania robót ich własnemi siłami, analogicznie do istniejącego przymusu dostarczania świadczeń w naturze przy sporządzaniu ekspertyz i projektów meljoracyjnych i hydrotechnicznych.

## Plan prac meljoracyjnych na r. budż. 1929/30.

W roku budżetowym 1929/30 Okr. Urząd Ziemski zamierza w związku z pracami nad przebudową ustroju rolnego dokonać:

1) ekspertyz meljor. w 60 objektach na przybliżonym obszarze . . . . . 9.000 ha.
2) projektów meljoracyjnych w 60 objekrach na przybliżonym obszarze . . 26.000 ha.
3) uruchomić roboty wykonawcze w 22 objektach na obszarze . . . . . 16.199 ha.
4) dokończyć roboty wykonawcze rozpoczęte w roku budżetowym bieżącym.

Powyżej wyszczególnione cyfry nie są dokładne, gdyż plan prac na r. 1929/30 nie został jeszcze przez Okręgowy Urząd Ziemski opracowany.

Na rok budżetowy 1929/30 na cele meljoracyjne Okręgowy Urząd Ziemski preliminował kredyt w wysokości 700.000 zł.

Wyszczególniona suma liczona była tylko na pokrycie kosztów związanych z wykonaniem ekspertyz, projektów i nadzorem technicznym nad robotami wykonawczemi. Okręgowy Urząd Ziemski projektował tylko 700.000 zł., mając na uwadze, że Ministerstwo Reform Rolnych nie będzie w możności udzielić mu większego kredytu.

Kosztorys ogólny robót wykonawczych tylko, przewidywanych do wykonania w roku budżetowym 1929/30 wynosi 2.325.251 zł.

Dla całkowitego więc zrealizowania planu prac i robót meljoracyjnych Okręgowego Urzędu Ziemskiego w roku następnym niezbędne będzie wykonywanie robót wykonawczych siłami zainteresowanych.

Dobrowolne zobowiązywanie się zainteresowanych do robót szarwarkowych efektywnie znaczenia praktycznego nie ma.

Przyczyną jest tutaj niemożność zastosowania egzekutywy ze strony władz w stosunku do tych, którzy odmówią ponoszenia świadczeń w naturze na rzecz robót wykonawczych.

Wprawdzie art. 16 rozp. Prezydenta z dn. 16/III 1928 r. o przeprowadzaniu meljoracji przy dokonywanej przez urzędy ziemskie przebudowie ustroju rolnego przewiduje kary względem opornych lub utrudniających roboty, ale do zakwalifikowania czynu niedostarczenia robotnika do robót wykonawczych, podstawy w myśl wymienionego rozporządzenia niema.

W końcu nadmienić należy, że Okręgowy Urząd Ziemski w r. 1929/30 głównie będzie dążył do odpowiedniego zrealizowania robót wykonawczych.

Po wygłoszeniu referatu Przewodniczący otworzył dyskusję, w której zabrali głos:

**P. Poseł Lechnicki** podkreśla, że meljoracja przy pracach regulacyjnych daje efekt rzeczywisty i odgrywa w gospodarstwie poważną rolę, wobec czego ustawodawstwo winno przewidzieć przymus w stosunku do opornych w pracach meljoracyjnych.

Dalej podkreśla, że argumenty p. Inż. Słowakiewicza, przytoczone w referacie są ważkie ze względu na to, że prace te prowadzone są w interesie wszystkich. Zarzuca nieścisłość wyrażenia szarwark i stawia następujący wniosek:

„Ze względu na konieczność stosowania przymusu do ludności zainteresowanej w pracach meljoracyjnych w połączeniu ze scaleniem—Rada Naprawy Ustroju Rolnego wyraża opinję o konieczności wydania odpowiednich przepisów prawnych“.

**P. Poseł Malinowski** popiera wywody swego przedmówcy i zwraca uwagę na to, aby prace meljoracyjne były możliwie prędzej wykonywane i ze strony Państwa winno być dokonane to wszystko, co może usunąć przeszkody, jak brak sił technicznych i t. d. Dalej podkreśla znaczenie prac szarwarkowych, które dają Państwu 1.400.000 złotych dochodu, lecz wprowadzenie przymusu w tych pracach uważa za niewskazane. Propaganda meljoracyjna, zdaniem p. Posła Malinowskiego prowadzona w obecnym tempie idzie za prędko i należy wcześniej zastosować odpowiednie środki, aby nie utknęła na martwym punkcie z braku pieniędzy. P. Poseł zastrzega się, że niechne studzić zapału, lecz pragnie, aby ten zapał był bardziej trwały i wprowadzony w czyn, poczem zgłasza wniosek następującej treści:

„Wojewódzka Rada Naprawy Ustroju Rolnego po wysłuchaniu sprawozdań z czynności Okręgowego Urzędu Ziemskiego w dziedzinie parcelacji, scalań gruntu i likwidacji służebności przychodzi do przeświadczenia, że prace urzędów ziemskich i Okr. Urzędu Ziemskiego nie mogą się odbywać i zwiększać w tempie proporcjonalnym do istotnych potrzeb kraju z powodu, że personel techniczny urzędów ziemskich jest w wysokim stopniu niedostateczny.

Wobec tego Wojew. Rada Naprawy Ustroju Rolnego wyraża potrzebę stałego zwiększania personelu technicznego w urzędach ziemskich i pomocy dla powiatowych komisarzy ziemskich. Potrzeby te z uwagi na bardzo pilne w tym względzie wymagania kraju winnyby znaleźć wyraz w budżecie państwowym Rzeczypospolitej Polskiej“, nawiązując zaś do wczorajszej konferencji Komisji Regjonalnej zgłasza drugi wniosek o treści:

„Wyraża również Rada Naprawy Ustroju Rolnego opinję, że wynagrodzenie odpowiedzialnych pracowników urzędów ziemskich nie odpowiada wymogom życiowym i wysokiej ich odpowiedzialności“.

Przewodniczący poddaje pod głosowanie wniosek p. Posła Lechnickiego w sprawie stosowania przymusu do ludności zainteresowanej przy prowadzeniu prac meljoracyjnych i scaleniowych i oba wnioski p. Posła Malinowskiego: jeden w sprawie zwiększenia personelu technicznego, drugi podwyższenia płac pracownikom.

Wszystkie trzy wnioski N. R. przyjmuje jednogłośnie, nad drugim wnioskiem p. Malinowskiego Przewodniczący wstrzymuje się od głosowania.

### Unifikacja akcji meljoracyjnej.

Co do wniosku p. Malinowskiego **w sprawie reorganizacji akcji meljoracyjnej,** Przewodniczący wnosi, by ten był uprzednio doręczony członkom R. N., celem zaznajomienia się z treścią jego, a dopiero na następnem posiedzeniu przedyskutowany.

### Wniosek ten opiewa:

### Wniosek w sprawie reorganizacji akcji meljoracyjnej.

**Wniosek A.**

Podsekcja Naprawy Ustroju Rolnego Lubelskiego Wojewódzkiego Komitetu Regjonalnego (względnie Wojewódzka Rada Naprawy Ustroju Rolnego w Lublinie) wyraża opinję, że całokształt spraw w zakresie meljoracji **rozczłonkowanych obecnie pomiędzy trzy Ministerstwa** a mianowicie: Ministerstwo Robót Publ., Rolnictwa i Reform Rolnych winien być zespolony w jednej centralnej władzy państwowej, a mianowicie w Ministerstwie Rolnictwa, zadaniem którego jest praca nad rozwojem i podniesieniem intensyfikacji rolnictwa, do czego punkt wyjścia i główną podstawę stanowią właśnie meljoracje.

**Uzasadnienie.**

I. **Obecny stan faktyczny** przedstawia się w ten sposób, że:

a) **meljoracje podstawowe** należą do zakresu działania **Ministerstwa Robót Publicznych,** a temsa-

mem wszelkie projekty dotyczące regulacji rzek, **przeprowadzenia podstawowych kanałów osuszających lub nawadniających** podlegają zatwierdzeniu tego Ministerstwa,

b) natomiast **meljoracje szczegółowe** czyli drugorzędne względnie ściśle rolnicze, do których zalicza się drenowanie gruntów, oraz odwodnienia rowami otwartymi obejmujące maksymalnie przestrzeń 1500 ha należą do zakresu działania **Ministerstwa Rolnictwa,**

c) w związku z realizacją przebudowy ustroju rolnego przeprowadza **meljoracje gruntów podlegających scalaniu** Ministerstwo Reform Rolnych we własnym zakresie działania przez podległe sobie władze i organa ziemskie. Odnośny resort zaczął na polu meljoracyjnej akcji przejawiać nader ożywioną działalność w ostatnim roku (1928), tworząc przy okręgowych urzędach ziemskich **osobne oddziały meljoracyjne,** które przez opracowywanie projektów i wykonywanie meljoracji szczegółowych **wkraczają w kompetencję resortu Min Rolnictwa,** zaś przez projektowanie i prowadzenie robót w zakresie meljoracji podstawowych, tj. rowów osuszających, **wkraczają w kompetencję Ministerstwa Robót Publicznych.**

II. **Krytyczna ocena** powyższego stanu faktycznego nasuwa ujemne spostrzeżenia z punktu widzenia organizacyjnego. Rozbicie bowiem akcji meljoracyjnej między trzy odrębne Ministerstwa fachowe **uniemożliwia jednolitość kierownictwa całokształtu akcji meljoracyjnej,** czego następstwem musi być bezplanowość zamierzeń, chaotyczność poczynań, ryzykowne poronione eksperymenta na żywym organiźmie społeczno-gospodarczym, rozproszkowanie i tak niedostatecznych środków finansowych i sił fachowych, spory kompetencyjne wymagające nieustannego uzgadniania, co w ostatecznym wyniku hamuje należyty postęp, a nawet w niektórych momentach wywoływał **zupełny zastój akcji meljoracyjnej.**

III. **Środki** zaradcze dla usunięcia powyżej naszkicowanych niedomagań w rozwoju akcji meljoracyjnej muszą polegać na **radykalnej reorganizacji** przez zespolenie całokształtu akcji meljoracyjnej tak w zakresie meljoracyj podstawowych, jak szczegółowych, w jednem Ministerstwie, a to najbardziej podniesieniem wytwórczości rolniczej zainteresowanem.

Z tego punktu widzenia wszelkie półśrodki i paljatywy mające prowadzić pośrednio do celu osiągnięcia jednolitości planowania i kierownictwa tej akcji mianowicie przez utworzenie specjalnej **komisji międzyministerjalnej** dla uzgadniania rozbieżności i ustalania jednolitej linji działania, względnie podziału sfery działania, pomiędzy konkurującemi ze sobą władzami, nie dając rękojmi sprężystego działania oraz radykalnego usunięcia niedomagań organizacyjnych, należy uważać jako mające znaczenie wprawdzie dodatnie, ale jedynie przejściowe.

IV. Z punktu widzenia **celowości,** stanowiącej jedną z podstawowych wytycznych wszelkiej działalności władz administracyjnych, najbardziej powołanem do objęcia akcji meljoracyjnej w swój wyłączny zakres działania jest **Ministerstwo Rolnictwa.** Rolę kierowniczą bowiem w tej akcji muszą odegrać **agrotechnicy** jako mający pełne zrozumienie i umiejętność dla planowania sposobu zagospodarowania gruntów zmeljorowanych przez **hydrotechników,** którzy projektują i wykonują techniczne prace i budowle nie będące celem same w sobie, ale stanowiące środek do podniesienia wydatności ziemi.

Skoro o celowości poszczególnych poczynań meljoracyjnych może rozstrzygać tylko interes rolnictwa ze względu na wydatność ziemi i dochodowość, przeto słusznem jest jedynie **wyłączne powierzenie kierownictwa całokształtu akcji meljoracyjnej Ministerstwu Rolnictwa.**

V. Realizacja unifikacji (zespolenia) całokształtu akcji meljoracyjnej powinna się dokonać przez **przekazanie Ministerstwu Rolnictwa** przez Ministerstwo Robót Publicznych oraz Ministerstwo Reform Rolnych nietylko dotychczasowych agend w tym zakresie, ale także odnośnego personelu fachowego (hydrotechników) oraz rozporządzalnych środków finansowych i technicznych. Tego rodzaju **koncentracja sił i środków** wobec ich szczupłości da tylko dodatnie wyniki.

VI. Dla prowadzenia całokształtu akcji meljoracyjnej i regulacyjnej winien być **zorganizowany w łonie Ministerstwa Rolnictwa osobny Departament** wyposażony we wszelkie siły fachowe: agrotechników, hydrotechników, prawników, rozporządzający nieodzownie odpowiednimi specjalnymi organami w I i II instancji uzupełnionymi siecią organów samorządowych działających pod kontrolą i kierunkiem Min. Rolnictwa.

VII. Szybkie i stanowcze usunięcie niedomagań w organizacji akcji meljoracyjnej i regulacyjnej jest sprawą naglącą.

Rozwój bowiem stosunków społeczno-gospodarczych na każdym kroku wysuwa konieczność zwiększania się wpływu rolnictwa na całokształt życia zbiorowego. Albowiem szeroko pojęta intensyfikacja rolnictwa stanowi zarazem źródło zwiększenia pojemności mas rolniczych dla naszej wytwórczości przemysłowej (wewnętrzny rynek zbytu).

**Wniosek B.**

Podsekcja Naprawy Ustroju Rolnego Lubelskiego Wojewódzkiego Komitetu Regjonalnego (względnie W. R. N. U. R.) zwraca się z gorącym apelem do Pana Wojewody o spowodowanie opracowania w powyższej kwestji szczegółowego memorjału przy udziale komitetu redakcyjnego wybranego z łona podsekcji meljoracyjnej oraz reformy rolnej (Wojewódzkiego Komitetu Regjonalnego), oraz o przedłożenie tego memorjału władzom centralnym do rozpatrzenia.

**P. Dr. B. Grużewski** zaznacza, że wniosek jest już znany, nie widzi więc podstaw, dla jakich ten nie mógłby być obecnie merytorycznie rozpatrywany.

Sprawa niedomagań organizacyjnych akcji meljoracyjnej poruszona w powyższym wniosku, przedyskutowanym i uchwalonym dnia poprzedniego przez podsekcję ustroju rolnego lubelskiego wojewódzkiego komitetu regjonalnego — nie jest zagadnieniem nowem, gdyż była ona już przedmiotem osobnego referatu p. Władysława Massalskiego, wygłoszonego na pierwszym ogólnopaństwowym Zjeździe Meljoracyjnym, odbytym w Warszawie z końcem września 1926 roku, zamieszczonego w Pamiętniku Zjazdu, ogłoszonym w zeszycie 5 i 6 Inżynierji Rolnej z tegoż roku. Odnośny referat nosi tytuł: „Państwowa organizacja spraw meljoracyjnych w Polsce“ (str. 271 do

282), zaś wynikające z niego wnioski w postaci uchwalonych przez ten zjazd rezolucji zamieszczone zostały w Pamiętniku Zjazdu jako 13-ta grupa uchwał w 6-ciu punktach (str. 518 do 519).

Ponownie niedomagania powyższe były poruszone w referacie Inżyniera Bolesława Powierzy, poświęconym dziesięcioleciu akcji meljoracyjnej, wygłoszonym na Zamku Królewskim w Warszawie przed Panem Prezydentem Rzeczypospolitej w dniu 22 listopada 1928 roku. Referat ten ogłoszony został w postaci osobnej broszury pod tytułem: Nasze meljoracje w roku jubileuszowym dziesięciolecia niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej (1918 — 1928), Warszawa 1929, nakładem Krajowego Towarzystwa Meljoracyjnego, stron 113. Odnośny ustęp omawiający wady organizacyjne, jako czynnik hamujący prawidłowy rozwój akcji meljoracyjnej, zawarty jest we wspomnianej broszurze na str. 26 do 31.

Zaznaczam, że w powyższem zagadnieniu zasadniczą jest sama **sprawa unifikacji całej akcji meljoracyjnej w ręku jednej władzy**, a drugorzędną jest sprawa któremu z Ministerstw interesowanych całokształt tych spraw będzie przekazany.

**Przewodniczący** podkreśla, że z wnioskiem tym większość członków R. N. zapoznała się dopiero wczoraj, nie mógł więc być przez nich rozpatrywany i poddaje pod głosowanie powzięcie decyzji w tej kwestji.

Większością 6 „za“ w stosunku 2 „przeciw“ (pp. Grużewski i Dąbrowa) uchwalono dyskusję nad pomienionym wnioskiem odłożyć do następnego posiedzenia.

## H. Organizacja gospodarstw.

Z przystąpieniem do p. 6 porz. dzien.—„Organizacja gospodarstw powstałych w wyniku wykonania reformy rolnej“—Przewodniczący wyraża obawę o losy gospodarstw, powstałych w wyniku scalenia, które muszą zmieniać organizację i tryb życia i przystosować się do nowych warunków pracy o własnej sile, co powoduje, że często nie mogą one sprostać swemu zadaniu. Winę tego w znacznej mierze należy przypisać małemu zespoleniu pracy urzędów ziemskich ze związkami i organizacjami rolniczemi.

**P. inż. Madler** zwraca uwagę, że naprawa ustroju rolnego winna iść drogami, odpowiadającemi trzem czynnikom produkcji: ziemi, kapitałowi i pracy, względnie reprezentującemu ją—człowiekowi.

Poprzednie zebrania odbywały się pod znakiem regulowania stosunku własności (parcelacja, komasacja, znoszenie służebności), a więc ziemi, za mało poświęcając uwagi w dziale naprawy pozostałym czynnikom, a zwłaszcza człowiekowi od którego wartości zależy pełne wykorzystanie innych czynników. Praca w zakresie regulacji należy do urzędów ziemskich i w tym dziale zrobiono b. wiele. Praca w zakresie dostarczenia i ożywienia kapitału winna należeć do zadań Państwowego Banku Rolnego, przyczem dominujące znaczenie mówca przypisuje kredytom celowym z jednoczesną kontrolą ich zużycia. Wreszcie działalność w zakresie podniesienia rolnika do poziomu czynnika świadomie kierującego produkcją, należy do organizacyj rolniczych. Wysiłki w każdej z tych trzech dziedzin winny ze sobą współpracować i harmonizować się.

Jest rzeczą naturalną, że urzędy ziemskie po wprowadzeniu rolnika w posiadanie nowego gospodarstwa nie mogą się troszczyć dostatecznie o dalszy los tegoż, tymczasem nowy osadnik potrzebuje w pierwszym rzędzie pomocy pieniężnej na zagospodarowanie się i nie mniej wskazań i przykładów, aby móc puścić w ruch swój warsztat pracy, często zasadniczo różniący się od posiadanego dotychczas. Do tej pracy rolnik nie zawsze jest dostatecznie przygotowany.

Nie spełniają pod tym względem swego zadania i szkoły rolnicze, nie uwzględniając w nauczaniu organizacji mniejszego gospodarstwa z powodu braku specjalnych sił. W nauce polskiej zresztą brak jeszcze dostatecznego materjału cyfrowego, odnoszącego się do mniejszych gospodarstw.

Dziwnem jest także, że sejm składający się w tak wielkiej liczbie z przedstawicieli wsi w tak słabym stopniu przez ustawodawstwo agrarne wpływa na normowanie życia wsi. Szkody sąsiedzkie w skomasowanych wsiach winny być dużo ostrzej karane niż będących w szachownicy, gdzie zajeżdżanie plonów, wypasanie i inne szkody są jak gdyby koniecznemi, wzajemnemi serwitutami.

Przeniesienie uwagi Urzędu Ziemskiego z ziemi na człowieka jest zjawiskiem pożądanem i leży w konsekwentnej linji rozwojowej naprawy ustroju rolnego. Jednakże środki materjalne zużywane w tym kierunku przez organizacje rolnicze nie stoją w żadnym związku z wielkością zadań i co gorsze z możliwościami pracy i celowego zużycia funduszów. Wojewódzki Związek Kółek Rolniczych rozporządza śmiesznie małym budżetem, nie mogąc rozwinąć swoich możliwości. Na te anormalne zjawisko należy zwrócić uwagę, gdyż bez świadomego swych celów rolnika dzieło naprawy nie będzie miało zabezpieczonej trwałości.

**P. Poseł Malinowski** zabierając z kolei głos zaznacza, że roztoczenie dalszej opieki nad gospodarstwami powstałemi w wyniku scalenia jest zagadnieniem pierwszorzędnego znaczenia. Tembardziej, że grunt jest podatny, widać to z masowego i chętnego zgłaszania próśb o przeprowadzenie scalenia, co jest objawem wielkiego zbiorowego rozumu.

Z porównania stosunków w państwach zach.-europ. i w Polsce, widać u nas wielkie braki i niedomagania. Należałoby stworzyć w każdej wsi choćby jedno gospodarstwo wzorowe, które podporządkowałoby się instruktorom Zw. Kół. Roln., a wtedy płynąłby ożywczy wpływ na ogół gospodarstw.

Po wyczerpaniu dyskusji Przewodniczący proponuje p. Dyr. Pajdowskiemu przyjęcie referatu na temat poruszony — na co Pajdowski wyraża zgodę.

W dalszym ciągu przewodniczący w uzupełnieniu swoich poprzednich przemówień zaznacza, że koszta poniesione przy pracach meljoracyjnych winny amortyzować się w przeciągu 4 — 5 lat, czego jeszcze u nas się nie spotyka, a to z powodu małej kultury rolnej i wyraża nadzieję, że poprawa w tym względzie nastąpi, o ile będzie wszczęta odpowiednia energiczna akcja opieki nad gospodarstwami, powstałemi w wyniku przebudowy ustroju rolnego. W tym celu proponuje zwołanie konferencyj rolniczych, na której szerzej możnaby ująć to zagadnienie z wynikiem zaś tych obrad podzielić się z W.R.N.U.R.

**P. Poseł Malinowski** wyraża myśl, aby konferencja odbyła się po wygłoszeniu referatu przez

p. Pajdowskiego w odpowiedzi na co Przewodniczący informuje, że konferencja musi być zwołana ze względu na konieczność ustalenia planu prac Okręgowego Urzędu Ziemskiego.

**P. Kozłowski** prosi o zaproszenie na powyższą konferencję instruktorów Zw. Kół. Roln.

Przed przystąpieniem do następnego punktu porządku dziennego Przewodniczący zapytuje p. Komisarza Młodzianowskiego o przebieg akcji zamiany gruntów w Ordynacji Zamojskiej.

P. Młodzianowski informuje, że takie zamiany dokonane zostały tylko w 3-ch wioskach na terenie pow. Biłgorajskiego.

## I. Wolne wnioski.

W następnym i ostatnim punkcie porządku dziennego „Wolne Wnioski" **p. Poseł Lechnicki** ponawiając sprawę kredytów, podnosi konieczność podwyższenia kredytów P. B. R. dla kas komunalnych ponad ustaloną normę 100.000 zł. i w związku z tem składa wniosek następującej treści:

Ze względu na olbrzymie potrzeby kredytowe drobnych rolników Województwa Lubelskiego połączone ze wzmożoną akcją scaleniową, parcelacyjną i likwidacją serwitutów—R. N. U. R. wyraża opinję, że Od. P. B. R. w Lublinie winien mieć szersze ramy możności przyznawania kredytów Kasom Komunalnym, niż obowiązujące obecnie t.j. 100.000 zł.

Wniosek zostaje jednogłośnie przyjęty.

**P. Madler** zgłasza wniosek o przyspieszenie powołania Izby Rolniczej na terenie Województwa Lubelskiego o treści następującej:

Ze względu na potrzebę rozwinięcia pełni prac w kierunku podniesienia rolnictwa oraz należytego skoordynowania prac poszczególnych powiatów w tym zakresie W.R.N.U.R. uważa za konieczne zorganizowanie Lubelskiej Izby Rolniczej.

Wniosek ten również zostaje jednogłośnie przyjęty.

O godz. 14-ej min. 15 Przewodniczący zamyka posiedzenie.

Sekretarz (—) *R. Wierzbicki.* Przewodniczący w/z (—) *H. Janiszowski.*

**Redakcję zakończono 15 lutego 1930 roku.**

**Cena niniejszego numeru wynosi 1 zł.**

**Prenumerata** Lubelskiego Dziennika Wojewódzkiego wynosi w bieżącym roku 30 zł., w I kwartale **9 zł.**
Adres **Redakcji i Administracji:** Urząd Wojewódzki w Lublinie, ulica Niecała 14 parter, pokój № 56.
Administracja przyjmuje ogłoszenia do Lubelskiego Dziennika Wojewódzkiego instytucyj społecznych i użyteczności publicznej, zaś od osób prywatnych tylko takie, które wynikają ze stosunku do władz rządowych i wymienionych instytucyj. Cena za wiersz jednoszpaltowy lub jego miejsce wynosi 50 gr., 1 szpaltę — 30 zł., 1 stronę — 60 zł. Jednokrotne ogłoszenie o zagubieniu dokumentu wynosi 2 zł. 50 gr., a trzykrotne 7 zł. 50 gr. Ogłoszenie o rejestracji stowarzyszenia wynosi 5 zł.
Wszelkie należności należy wpłacać do Pocztowej Kasy Oszczędności na konto czekowe № 100.200.

Odbito w Drukarni „Przełom" Lublin, ul. Kościuszki № 2.